

Het heilige kan je optillen

Een messias van religieuze herkomst lijkt kansloos, in onze cultuur. De mens van vandaag redt zichzelf, autonoom en vrij als hij is. Toch kan de christelijke notie van een verlosser of een heilige zomaar opduiken.

Recensie

• Tjerk de Reus

In een cultuur zitten altijd tegen-gestelde bewegingen. Opiniesmakers en sociaal onderzoekers vertellen ons dat de westerse wereld zich verwijdt van de oude bedding van kerk en christendom. Tegelijk is er allerlei religieuze interesse, wat iets anders lijkt te zeggen.

Duizend mensen per dag bezoeken de tentoonstelling *Bij ons in de Bijbel*, in Utrecht. Toen de branden in het Amazonegebied in nieuws kwamen, werd de hashtag 'prayforamazonia' heel populair. Een hedendaagse schrijvers hebben meestal een Bijbel of een boek met heiligenlevens op hun bureau liggen, als ze werken aan een roman.

Vorige week verschenen nieuwe boeken van Oek de Jong en Maarren 't Hart. Bij De Jong is er veel aandacht voor een schilderij van de kruisiging van Jezus, door Matthias Grünewald. Bij 't Hart komt je de psalmen in oude vertaling tegen.

Hefboom

Welke rol speelt religieus erfgoed, als het een plek krijgt in kunstuitingen, zoals romans? Dat verschilt natuurlijk van geval tot geval. Iets wat je tegen kunt komen, is het verlangen om door religie opgetild te worden, in hogere sferen. Godsdienst als een soort hefboom dus.

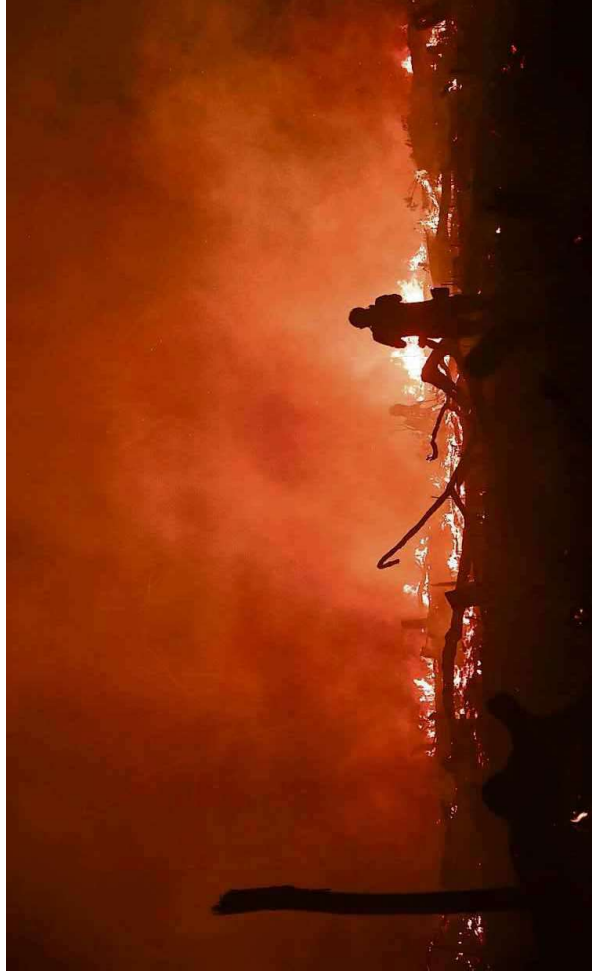
Een heilig persoon of een messias zou daarbij kunnen helpen. Dit kom je tegen in de gisteren versche-

nen roman *De heilige* van Martin Michael Driessen (1954) en ook in *Messias van niks* van Michiel Cox (1989), een paar weken geleden gepubliceerd.

De roman van Driessen begint met een motto uit het Bijbelboek Matteüs: 'Deze is mijn geliefde zoon, in hem vind ik vreugde; hoort hem!' Hier gaat het natuurlijk over Jezus, maar in de roman van Driessen zegt het iets over hoofdpersoon Donatien. Deze 'schelm' vertelt hier over zijn kleurrijke levensloop. Hij ontwikkelde zich van crimineel tot 'de heilige van Metz', met genezen-de gaven. Een soort messias dus.

Ook in de roman van Michiel Cox (1989) is er een 'heilige': Odetta, een dominante dame die de bevolking van het dorpje Vuchelt in Vlaanderen weet te begeisteren. Een opvallende plek voor zoiets, want juist in dit dorpje staat alles in het teken van de religieuze toewijding aan Hadewijch, de middeleeuwse mystica. Als Odetta steeds duidelijker de trekken van een messias aanneemt en almaar gekker wordt, staat de driejaarlijkse Hadewijch-processie voor de deur. Dan slaat de vlam in de pan.

Opvallend, hoe deze twee romans de focus leggen bij een messias, als een soort religieus profiel dat ons de hoogte in kan tillen. In beide gevallen is het resultaat mager. Cox noemde zijn boek niet voor niets *Messias van niks* en in *De heilige* van Driessen wordt ook wel duidelijk dat de welbespraakte Donatien een bedrieger is. Maar het 'gebruik' van het messias-profiel brengt iets te weeg in deze romans. In het heel

Toen de branden in het Amazonegebied in het nieuws kwamen, werd de hashtag 'prayforamazonia' populair.

Foto: AFP

Vrij is men alleen zolang men alles dat het leven biedt in de wind kan slaan

zien dat religieuze opwinding rond Hadewijch en Odetta niet alleen het resultaat is van een hang naar 'het hogere', hoewel dit niet onbelangrijk is.

Wat ook bijdraagt om de religieuze soep naar het kookpunt te brengen, zijn gewone menselijke factoren als verborgen agressie, sluimerende frustratie en onderlinge ergernis. Een voluit sociaal fenomeen dus, deze religieuze vervoering.

De messias van Driessen is vooral gewiekst. Hij groeit uit tot een heilig persoon door eigen slimmigheid en geluk. Maar zichzelf reddten kan hij niet. De wraak van een zijn slachtoffers doet hem uiteindelijk de das om. Ondertussen heb je dan als lezer al heel wat wijsheden van deze Donatien te horen gekregen, in spreukvorm.

Hoewel hij net als Odetta mijnen-ver verwijderd blijft van het joods-christelijke beeld van het heilige en messiaanse, heeft Donatien toch

best aardige dingen te melden, zo nu en dan. Bijvoorbeeld: 'Vrij is men alleen zolang men alles dat het leven biedt in de wind kan slaan.'

• De heilige. Een schelmenroman. Martin Michael Driessen. Van Oooschoot, 22,50 euro

• Messias van niks. Michiel Cox. AtlasContact, 21,99 euro

